

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, доктора медичних наук, головного наукового співробітника відділу нейроонкології та нейрохірургії дитячого віку Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова НАМН України» на дисертаційну роботу Завалія Юрія Васильовича «Неврологічні, нейропсихологічні та нейрофізіологічні характеристики посткомоційного синдрому після легкої вибухової черепно-мозкової травми», представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 222 Медицина (спеціалізація «нейрохірургія»)

1. Актуальність обраної теми дисертації Актуальність теми дослідження не викликає сумніву - вибухова черепно-мозкова травма (ЧМТ) є маркерною травмою військовослужбовців у сучасних бойових діях. Застосування сучасного особистого захисного обладнання і нових видів зброї, зокрема ствольної та реактивної артилерії, реактивних гранат та мін призвело до зростання кількості потерпілих із вибуховою травмою і необхідності надання їм ефективної допомоги та реабілітації. Особливе місце займає легка вибухова ЧМТ (ЛВЧМТ), яка є розповсюдженим варіантом ЧМТ. Вважається, що загальна кількість випадків ЛВЧМТ є заниженою, оскільки легка вибухова ЧМТ часто залишається недіагностованою і нелікованою через недосконалі інструменти скринінгу, нечіткі діагностичні критерії та відсутність засобів об'єктивізації чи візуалізації пошкодження. Саме тому глибоке та досконале вивчення функціональних і структурних порушень центральної нервової системи при легкій бойовій вибуховій черепно-мозковій травмі є особливо актуальним, а результати дисертаційного дослідження є інформативними як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

2. Зв'язок теми дисертації з державними і галузевими науковими програмами. Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідних робіт, що виконувалися в Державній установі «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.

Ромоданова НАМИ України»: «Вивчити структурні і функціональні порушення центральної нервової системи в проміжному та віддаленому періодах бойової вибухової легкої черепно-мозкової травми» (2017-2019 рр., № державної реєстрації 0117U004278) та «Визначити нейрофізіологічні критерії для прогнозування розвитку когнітивних порушень у пацієнтів з легкою черепно-мозковою травмою у віддаленому періоді мінно-вибухової травми» (2020-2021 рр., № державної реєстрації 0120U103609), у яких дисертант брав участь як виконавець. При виконанні дослідження було дотримано принципів біоетики згідно з Гельсінською декларацією прав людини, Конвенцією Ради Європи про права людини і біомедицини, відповідними законодавчими актами України. Проведення дослідження було схвалено Комісією з етики та біоетики Державної установи «Інститут нейрохірургії імені акад. А.П. Ромоданова НАМИ України» як на етапі затвердження, так і на етапі завершеної роботи (протоколи №1 від 16 січня 2018 р. та №1 від 17 квітня 2023 р).

3. Наукова новизна одержаних результатів Дисертаційна робота сприяє розв'язанню актуальної науковоприкладної задачі - удосконаленню діагностики посткомоційного стану (ПКС) після вибухової ЧМТ. Підтверджено, що перебіг ЛВЧМТ характеризується можливістю тривалого збереження неврологічного та когнітивного дефіциту. Запропонований комплекс методик нейропсихологічного та нейрофізіологічного досліджень може застосовуватися у подальших наукових дослідженнях з розробки нових методів лікування ПКС та оцінки їх ефективності.

4. Теоретичне та практичне значення отриманих результатів Для поглибленої об'єктивної діагностики ПКС, що виникає у пацієнтів, які зазнали ЛВЧМТ, за результатами дисертаційного дослідження рекомендується використання комплексного клініко-інструментального обстеження з використанням нейропсихологічного тестування (опитувальник «Цицерон», шкали MoCA, HADS та ШАС) та нейрофізіологічного обстеження (КЕЕГ та КВП Р300).

Запропонований діагностичний комплекс нейропсихологічних та нейрофізіологічних досліджень може застосовуватися в складних клінічних випадках, за відсутності документального підтвердження факту ЛВЧМТ, а також для судово-медичної експертизи та експертизи працездатності потерпілих. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в практичну роботу відділу нейрофізіології, відділення нейротравми та відділення функціональної діагностики Державної установи «Інститут нейрохірургії імені акад. А.П. Ромоданова НАМН України», Національний військово-медичний клінічний центр «Головний військовий клінічний госпіталь».

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Завдання дослідження повністю відповідають поставленій меті. У дослідження було залучено 115 осіб з ПКС (основна група) та 30 здорових осіб (контрольна група). Нейропсихологічне дослідження проводилося за допомогою опитувальника на базі «Цицерон» та нейропсихологічного тестування за Монреальською шкалою когнітивної оцінки (Montreal Cognitive Assessment (MoCA)). Також застосовували госпітальну шкалу тривоги та депресії (Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS)), для об'єктивізації астеничних розладів - шкалу астеничного стану (ШАС). Ультразвукове сканування судин ший та голови виконували за допомогою діагностичних систем «Sonoline G-50» («Siemens», Німеччина) та «Toshiba Aplio MX» (Японія). Кількісну електроенцефалографію (ЕЕГ) виконували за допомогою 24-канального електроенцефалографа «BRAINTEST» («DX системи», Україна) за стандартними параметрами. Дослідження когнітивних викликаних потенціалів Р300 проводили на 24-канальному електроенцефалографі «BRAIN-TEST» («DX системи», Україна) за стандартними параметрами. Таким чином, у дослідженні застосовані сучасні, об'єктивні методики, які відповідають поставленим задачам. Їх вибір є

достатнім та інформативним. Структура проведеної роботи є адекватною щодо вирішення завдань дослідження.

Основні результати, наукові положення та висновки дисертації висвітлені у 6 наукових працях, серед яких 4 статті у вітчизняних фахових виданнях, рекомендованих для публікацій результатів дисертаційних робіт, 2 публікації-у матеріалах конференцій.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є коректними, всебічно обґрунтованими та висвітленими у повній мірі, характеризуються новизною і мають науково-теоретичну та практичну цінність. Сформульовані мета, завдання, предмет, об'єкт дослідження та наукові положення, які формують наукову новизну дисертаційної роботи, відповідають змісту теми дослідження. Отримані здобувачем результати обґрунтовані та достовірні. Загальні висновки є достовірними і підтверджують отримані в роботі результати.

Ознак академічного плагіату не виявлено, знайдено збіг з власними публікаціями, а також загальноживаними фразами. Робота має посилання на відповідні наукові джерела. Мова та стиль дисертації носять науковий характер. Робота написана українською мовою, оформлена згідно вимог МОН України та зазначених в Порядку присудження ступеня доктора філософії в ДУ «ІНХ НАМН».

Дисертаційна робота Завалія Ю.В. викладена на 136 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить наступні розділи: вступ, аналітичний огляд літератури, матеріали та методи, 4 розділи за результатами власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел. Список використаних джерел складає 135 джерела, із них 7 кирилицею та 128 латиницею. Текст ілюстрований 11 таблицями та 7 рисунками.

У вступі дисертант формулює мету, задачі дослідження, наукове і практичне значення роботи, зв'язок з науковими темами Інституту нейрохірургії. Огляд літератури відображує стан проблеми ЛВЧМТ та шляхи його вирішення.

У третьому розділі представлено результати неврологічного та нейропсихологічного обстежень пацієнтів (відповідно до опитувальника на базі «Цицерон», шкали MoCA, HADS та ШАС) з посткомоційним синдромом унаслідок легкої вибухової черепно-мозкової травми. Розділ викладено на 13 сторінках, має 1 малюнок та 4 таблиці. Четвертий розділ присвячений результатам доплерографічного та електроенцефалографічного обстежень пацієнтів з посткомоційним синдромом унаслідок легкої вибухової черепно-мозкової травми. Розділ представлено на 10 сторінках, має 1 таблицю.

У п'ятому розділі представлено результати дослідження когнітивних викликаних потенціалів РЗОО у пацієнтів з посткомоційним синдромом унаслідок легкої вибухової черепно-мозкової травми. Розділ представлено на 18 сторінках, ілюстровано 6 малюнками та 3 таблицями.

У шостому розділі представлено результати нейрофізіологічної діагностики посткомоційного синдрому унаслідок легкої вибухової черепномозкової травми у віковому аспекті. Розділ представлено на 7 сторінках та ілюстровано 1 таблицею. Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» присвячений обговоренню основних результатів роботи та узагальненню отриманих даних. Висновки логічні та відображають отримані результати, відповідають завданням дослідження. Перелік джерел посилання складено згідно вимог бібліографічного опису

Суттєвих зауважень до роботи немає. Зустрічаються окремі друкарські помилки та стилістичні неточності.

Під час рецензування виникли питання:

На скільки тривале збереження неврологічного та когнітивного дефіциту?

У який терміни після ЧМТ проводились клініко-неврологічні, нейропсихологічні, ультразвукові, електрофізіологічні дослідження та вимірювання когнітивних викликаних потенціалів?

7. Висновок:

Дисертаційна робота Завалія Юрія Васильовича «Неврологічні, нейропсихологічні та нейрофізіологічні характеристики посткомоційного синдрому після легкої вибухової черепно-мозкової травми», виконана на актуальну для нейрохірургії тему на високому сучасному методичному рівні, має наукову новизну, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44. За актуальністю теми, за обсягом дослідженого матеріалу, діапазоном методик та методологією дослідження, повнотою викладу принципів наукових положень, достатньо високим рівнем отриманої наукової новизни отриманих результатів, практичним та теоретичним значенням відповідає вимогам до дисертації на здобуття доктора філософії, а сам дисертант заслуховує присудження наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю 222 Медицина.

Офіційний рецензент:

Головний науковий співробітник

відділу нейроонкології

та нейрохірургії дитячого віку

Державної установи «Інститут нейрохірургії

ім.акад. А.П.Ромоданова НАМН України»,

д-р мед. наук, старший дослідник

Микола ГУК